

نقش ناجا در آرامش و اقتدار جامعه اسلامی

زهره کرمی^۱ مجید شیخ علیزاده^۲

از صفحه ۵۷ تا ۷۵

دریافت: ۱۳۹۸/۰۴/۰۸

پذیرش: ۱۳۹۸/۰۵/۲۸

چکیده

امنیت جزء نیازهای بنیادین محسوب می شود تا جایی که ارضای نیازهای دیگر به تامین و ارضای این نیاز بستگی دارد ضمن این که این نیاز پایدار است و هیچ گاه تمام نمی شود؛ برعکس همیشه هم بر اهمیت آن افزوده می شود؛ بنابراین همه فعالیت های بشر در صورتی به ثمر می رسد که امنیت برقرار باشد. تولید، سرمایه گذاری و توسعه در فضای امنیت میسر می شود. علم، دانش و تکنولوژی نیز در مناطق امن رشد می کند.

امروزه به دلیل شرایط حساس جهانی و تهدیدات خارجی و نظایر آن نقش این نهاد از جایگاه ممتازی برخوردار است. در جامعه اسلامی به واسطه مراعات موازین دینی و اخلاقی، رفتارهای ناهنجار به شدت تقبیح می شوند ولی علیرغم این فرهنگ در موارد متعددی با ناهنجاری ها و ضدارزش های فراوانی مواجه هستیم که همین مساله احساسی از ناامنی در همگان فراهم خواهد کرد.

مقاله حاضر یک مقاله علمی - پژوهشی بوده که روش تحقیق و گردآوری مطالب در آن اسنادی و کتابخانه ای می باشد و اطلاعات مورد نیاز پس از استخراج از منابع موجود به شیوه تحلیلی و استنتاجی مورد بررسی قرار گرفته است جامعه آماری این تحقیق؛ احادیث، کتب، مقالات، فصلنامه ها، مجموعه بیانات، سخنرانی ها، احکام، پیام ها، خطبه ها و ... مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) در تبیین جامعه اسلامی و نیروهای مسلح، است.

واژه های کلیدی: امنیت، جامعه اسلامی، نیروهای مسلح و پلیس.

۱. کارشناس ارشد حقوق خصوصی

۲. کارشناس ارشد روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی رودهن

مقدمه :

منظومه فکری و عملی مقام عظمای ولایت، امتداد منظومه فکری و عملی امام خمینی (ره) است. تشکلهای باید با منظومه فکری رهبر معظم انقلاب آشنا شوند تا به عنوان یک متفکر بتوانند در هر موقعیت زمانی و مکانی برحسب شرایط جامعه از آن برای پیشرفت اسلام و انقلاب استفاده کنند. خلاصه‌ی اندیشه امام خمینی (ره) و رهبر معظم انقلاب بر ۳ کلمه توحید، فرهنگ و پیشرفت بنا شده است که هرکدام دارای تفسیر و تفصیل مفصلی است.

هرجامعه دارای اجزا و عناصر متعاملی است و از مهم‌ترین عناصر تاثیرگذار در جامعه اسلامی نیروهای مسلح هستند که وظیفه برقراری امنیت در جامعه و دفاع در مقابل هرگونه تهدید را بر عهده دارند و برای انجام شایسته آن نیازمند به ارتباط، تعامل و حمایت مردم هستند. نیروهای مسلح می‌بایست نقش برجسته‌ای در جهت ایجاد و استقرار امنیت، عزت و اقتدار داشته باشند.

بیان مساله :

مهم‌ترین اصل در سیاست داخلی و خارجی هرکشور، حفظ امنیت است. حفظ امنیت در داخل جامعه سیاسی مستلزم برقراری حداقلی از تعامل و توازن میان منافع گروه‌های اجتماعی و سیاسی گوناگون در داخل جامعه سیاسی است که خود زمینه‌ساز امنیت خارجی کشور است. مقام معظم رهبری در دیدار جمعی از دانشجویان اینگونه می‌فرمایند: امنیت ملی برای یک ملت از همه چیز واجب‌تر است. اکنون رسانه‌های دشمن جنجال راه انداخته‌اند که فضای ناامن درست کنند. هوشیاری خود را بیشتر کنید دشمن امنیت ملی ما را هدف گرفته است امنیت ملی برای هر ملت از همه چیز واجب‌تر است؛ اگر امنیت ملی نباشد هیچ دولتی نمی‌تواند کار کند برای سازندگی هیچ سنگی روی سنگ گذاشته نخواهد شد، نه اقتصاد مردم، نه فرهنگ مردم، نه مسائل اجتماعی مردم و نه مسائل سیاسی مردم همه این‌ها از بین خواهد رفت. دشمن این را هدف قرار داده است. این را ملت ایران در همه جای کشور باید بفهمد که البته می‌فهمند (سخنرانی مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در دیدار با جمعی از دانشجویان، ۱۳۸۶).

اهداف تحقیق:

- ۱- تبیین اهداف اساسی و ویژگی‌های جامعه اسلامی از منظر مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)
 - ۲- تبیین و وظایف و ویژگی‌های پلیس مقتدر از منظر مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)
اکنون چند سوال مطرح می‌شود که به آن‌ها پاسخ می‌دهیم:
 - ۱- ناجا چه نقشی در امنیت جامعه دارد؟
 - ۲- فاکتورهای ایجاد امنیت چه چیزهایی هستند؟
 - ۳- نقش پلیس در سند چشم‌انداز چگونه است؟
- امنیت، یکی از ارکان اساسی زندگی اجتماعی بشر است که بدون آن هیچ فعالیت و تلاشی به ثمر نمی‌نشیند و مهم‌ترین فلسفه ایجاد حکومت در جامعه حفظ و پایداری امنیت می‌باشد. امنیت (security) به این معناست که فرد از هرگونه تجاوز و تعرض دیگران به حقوق خود مصونیت داشته باشد؛ خواه تعرض و مزاحمت در امور جسمی باشد یا روحی، در امور فردی باشد یا اجتماعی، در امور اقتصادی باشد یا سیاسی، در امور فرهنگی باشد یا قضایی. مفهوم امنیت در سیر تطور و توسعه خود، در زمینه‌ها و عرصه‌های متنوع و متعددی مورد استفاده قرار می‌گیرد هرکدام از صاحب‌نظران به بعد و ابعادی از امنیت نگریسته‌اند؛ برخی از آنان بیشتر به ابعاد فیزیکی و نظامی آن توجه کرده و گروه دیگر آن را به مثابه یک پدیده اجتماعی می‌نگرند. امنیت از نظرگاه راتژیست‌ها، به معنی وجود شرایطی است مبتنی بر حفظ و برقراری اقداماتی که کشور را از اعمال نفوذ دشمن، مصون نگه دارد (برژینسکی؛ زیبگینو، ۱۳۶۹).
- معنای لغوی امنیت در فرهنگ‌های لغت عبارت از در امان بودن، آرامش و آسودگی، محافظت در مقابل خطر، احساس آزادی و ایمنی و رهایی از تهدید است؛ ریشه لاتین واژه امنیت (SECUREES) است که در لغت به معنای نداشتن دلهره و دغدغه است (گروسی، ۱۳۸۵).
- باری بوزان استاد مطالعات امنیتی و روابط بین‌الملل دانشگاه ال اس ای (L.S.E) لندن، امنیت اجتماعی را به حفظ مجموعه ویژگی‌هایی مرتبط می‌داند که بر مبنای آن افراد خود را عضو یک گروه خاص اجتماعی تلقی نموده‌اند؛ به عبارت دیگر امنیت اجتماعی معطوف به جنبه‌هایی از زندگی شخص است که هویت او را تضمین می‌کند.

در تعریفی جامع باید گفت امنیت به طور کلی به معنی تداوم اموری مانند سلامت جسم و فکر و روح، همبستگی خانواده، جریان سرمایه‌گذاری فیزیکی و انسانی و جریان مصرف معقول؛ همچنین انتظارات افراد جامعه از تداوم آتی این امور به سمت بهتر شدن است، به گونه‌ای که موقعیت موجود و بهبود این امور، از تعرض و گزند عوامل مخرب مختلف در امان باشند (متقی، ۱۳۷۷).

به تعبیر آبراهام مازلو، امنیت جزو نیازهای بنیادین محسوب می‌شود تا جایی که ارضاء نیازهای دیگر به تامین و ارضای این نیاز بستگی دارد ضمن این که این نیاز پایدار است و هیچ‌گاه تمام نمی‌شود برعکس همیشه هم بر اهمیت آن افزوده می‌شود.

با پیچیده‌تر شدن روابط اجتماعی و توسعه‌ی جامعه، درک و تعریف امنیت نیز دچار پیچیدگی می‌شود چرا که در مراحل بالای تکامل، انسان تنها به آرامش فکر می‌کند همان طور که امنیت، خود، یک تولید اجتماعی است؛ تعریف امنیت نیز یک تولید اجتماعی به شمار می‌رود.

ابعاد امنیت:

همانگونه که از تعریف آن مشخص شد دارای قلمرو بسیار وسیعی است از جمله: امنیت فردی: مقصود از امنیت فردی یا مصونیت شخصی آن است که شرایط و اوضاع و احوالی در کشور حاکم باشد که حیات و زندگی، حیثیت و آبروی افراد و آزادی اشخاص مورد تعرض هیچ فرد یا مقامی قرار نگیرد (طبیعی، ۱۳۷۹) این نوع امنیت شامل امنیت جانی، آبرویی و امنیت در زندگی خصوصی می‌شود. امنیت جانی به این معناست که جان انسان محترم است و هرگونه تعرضی به آن، بدون قانون تخلف و جرم محسوب می‌شود؛ لذا احضار، توقیف، حبس و تصرف در جسم و جان دیگران بدون توجیه عقلی و دینی مجاز نیست.

امنیت آبرویی: حیثیت در آبروی انسان احترام دارد، لذا ذلیل کردن و تحقیر دیگران، تضییع حقوق روحی و معنوی آنان خلاف محسوب می‌شود.

امنیت زندگی خصوصی: این نوع امنیت شامل امنیت مسکن، محل کار، رفت و آمد، مکاتبات، اسرار و دارایی اشخاص می‌گردد (حقوق اساسی و نهادهای سیاسی ص ۶۵۶).

امنیت اجتماعی: عبارت است از حالت فراغت همگانی از تهدید که کردار غیر قانونی دولت یا دستگاهی یا فردی یا گروهی در تمام یا بخشی از جامعه پدید آورد؛ به عبارت دیگر مراد از امنیت اجتماعی این است که جامعه بشری با توجه به قوانین، نظم و حکومتی که دارد، مردم در بعد زیست جمعی امنیت و آسایش داشته باشند، مردم و آحاد آن اجتماع که اعضای پیکره جامعه بشری هستند از این عضویت خرسند و راضی باشند (مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی ج ۳ ص ۲۶۰).

امنیت سیاسی: به معنای وجود دستگاه سیاسی که در آن مردم آزادند و بدون ترس و وحشت بتوانند مواضع سیاسی خود را هرچند مخالف دولت در چارچوب قوانین موجود بیان نمایند و کسی حق تعرض به دیگران را به دلیل ابراز عقیده سیاسی نداشته باشد. قطعاً چنین امنیتی هرگز در حکومت‌های خودکامه و استبدادی ایجاد نخواهد شد.

امنیت قضایی: به این معنا که نهاد و دستگاهی جلوی مفاسد را گرفته و حقوق را به ایشان برگرداند و از زورگویی و تضییع حقوق مردم جلوگیری کند.

امنیت اقتصادی: مراد آن است که در تامین نیازهای اقتصادی، تجارت، بازرگانی، اخذ مالیات، کار، عمران و آبادانی و ثروت دارای امنیت باشند و حقوق ایشان در مسائل فوق مراعات گردد و دیگران مزاحم و مانع فعالیت‌های اقتصادی ایشان در چارچوب قانون نباشند.

امنیت فرهنگی: مقصود از آن حفظ اعتقادات و ارزش‌های جامعه از نابودی و تعرض دیگران است. تهاجم فرهنگی مهم‌ترین عامل ناامنی مسائل فرهنگی تلقی شده است.

اهمیت و جایگاه امنیت در جامعه

امنیت نخستین شرط زندگی بشر و مهم‌ترین عامل آبادی و پیشرفت و توسعه اقتصادی، سیاسی و اجتماعی، فرهنگی جوامع می‌باشد که بدون آن انسان نمی‌تواند به سعادت و تکامل خویش دست یابد. حضرت ابراهیم اولین تقاضایی که از خداوند کرد نعمت امنیت بود که نشان می‌دهد امنیت، نخستین سنگ زیرین زندگی بشر و سکونت در یک منطقه و برای هرگونه عمران، آبادی، پیشرفت و ترقی است. (نوری، ۱۳۹۷).

خداوند در قرآن می‌فرماید: "و ضرب الله مثلا قریه آمنه مطمئنه یاتیهها رزقها رغدا من کل مکان فکفرت بانعم الله فاذاقها لباس الجوع والخوف بما كانوا یصنعون" (سوره ۱۶، ۱۱۲). خداوند

مثلی زده است منطقه آبادی که امن و مطمئن بود و همواره روزی‌اش از هر جا می‌رسید اما به نعمت‌های الهی ناسپاسی کرد و خداوند به خاطر اعمالی که انجام می‌دادند لباس گرسنگی و ترس بر اندامشان پوشانید.

در روایات اسلامی نیز ارزش فراوانی برای امنیت بر شمرده شده است پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: "نعمتان مکفورتان الامن و العافیه" (مجلسی، ۱۳۷۸). دونعمت پوشیده است و کسی قدر آن‌ها را نمی‌داند یکی امنیت و دیگری سلامتی. امام علی (ع) می‌فرماید: بدترین شهرها شهری است که در آن امنیت نباشد (آمدی، ۱۳۸۰).

بنابراین همه فعالیت‌های بشر در صورتی به ثمر می‌نشیند که امنیت برقرار باشد. تولید، سرمایه‌گذاری و توسعه در فضای امنیت میسر می‌شود علم و دانش و تکنولوژی نیز در مناطق امن رشد می‌کند.

رهبر انقلاب در سخنان خود در باب مقوله امنیت بارها تاکید کرده‌اند که امنیت از مهم‌ترین و موثرترین عوامل مورد نیاز یک جامعه است اگر امنیت در جامعه نباشد در آن هیچ کار درست و مثبتی انجام نمی‌شود. اگر امنیت در جامعه نبود و کشور مورد تهدید دشمنان بود؛ نه کار علمی و تحقیقی، نه فعالیت اقتصادی، نه کار فکری و فرهنگی می‌شود انجام داد. در محیط ناامن هرکسی به فکر جان خود است. بزرگترین لطمه‌ای که دشمنان می‌توانند به یک کشور بزنند این است که امنیت را از آن سلب نمایند، کاری که امروز برخی کشورهای منطقه شروع کردند و امنیت را از مردم می‌گیرند و توصیه ایشان به مسئولین علاج نا امنی است.

عناصر سازنده امنیت اجتماعی

عوامل زیر در ایجاد امنیت اجتماعی نقش به‌سزایی دارند:

- اعتماد اجتماعی، خوش‌بینی و غلبه بر بدبینی، اعتماد خاص گرایانه؛ تخریب‌کننده و کم‌ارزش است در حالی که اعتماد تعمیم یافته؛ نقش بنیادینی در احساس امنیت دارد.
- پاسخگو بودن نهادهای رسمی در مقابل جامعه و افکار عمومی.
- قانون محوری، قانون‌گرایی (اجرای دقیق قانون)؛ به ویژه پای‌بندی نهادهای رسمی به قواعد و مقررات اجتماعی.

- افزایش دامنه تعاملات، ارتباطات و همکاری متقابل اعضای جامعه با یکدیگر، پیوستگی ارتباطی اعتمادزا، تعهد آفرین و حمایت کننده، تعلق آفرین است.
 - اقتدار همراه با سلامت اخلاقی و تعهد ورزی در کنترل جامعه.
 - گسترش و تعمیم دایره سرمایه‌های اجتماعی در جامعه.
 - توسعه روابط با سایر جوامع و تشنج‌زدایی و کاهش چالش‌های ملی در سطح بین‌المللی و نیز برقراری ارتباط دوستانه با سایر کشورها.
 - فضاسازی برای مشارکت تمام مردم در عرصه‌های مختلف اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی، مذهبی و ... نشاط و پویایی روانی ناشی از مشارکت به انسان‌ها حس رضایت‌مندی و آرامش روحی و امیدواری خواهد بخشید. (نوری، ۱۳۹۷).
- جامعه‌شناسی امنیت: امنیت در نظریه‌های جامعه‌شناختی در حوزه گسترده‌ای از تبیین‌های ساختاری تا نظریه‌هایی با برد متوسط و نگرش‌های خردگرایانه قابل پی‌جویی است. امنیت یک تولید جمعی است که به میزان مشارکت افراد، گروه‌ها و سازمان‌ها و نهادهای اجتماعی قابلیت تحقق پیدا می‌کند. جامعه‌ای که در آن افراد احساس امنیت و آرامش نداشته باشند و ضریب امنیت عمومی آن از یک سو به خاطر رشد جرایم مانند سرقت، قتل، تبهکاری، مواد مخدر و ... و از سوی دیگر به سبب آسیب‌های اجتماعی چون اعتیاد، خودکشی، بی‌نظمی، قانون‌گریزی و ... کاهش یابد؛ فضای عمومی افراد دچار آشفتگی و پریشانی خواهد شد و دل‌مشغولی اصلی آن‌ها مصون ماندن از چنین خطرانی است زیرا افزایش جرایم اجتماعی، زندگی را برای آحاد جامعه غیر قابل پذیرش می‌کند.
- بنابراین می‌توان گفت رابطه بین امنیت اجتماعی و امنیت عمومی از نوع رابطه تعاملی و هم‌افزایی است؛ اما نباید این دو مفهوم را علیرغم هم‌پوشانی، یکسان تلقی نمود عمده‌ترین موارد افتراق امنیت اجتماعی و امنیت عمومی عبارتند از :
- در امنیت عمومی واحد تحلیل فرد است درحالی‌که در امنیت اجتماعی واحد تحلیل گروه است .
 - موضوع در امنیت عمومی حفظ نظم و جلوگیری از آسیب‌ها و جرایم است؛ اما در امنیت اجتماعی حفظ هویت در سطح ملی، قومی و مذهبی است.

- متولی امنیت عمومی قدرت دولتی (نیروی انتظامی) است حال آن‌که متولی امنیت اجتماعی جامعه (گروه‌های اجتماعی است) (چلبی، ۱۳۷۵).

جامعه‌ی اسلامی: جامعه‌ای که در آن آرمان اسلامی، اهداف اسلامی و آرزوهای بزرگی که اسلام برای بشر ترسیم کرده است تحقق پیدا کند؛ جامعه‌ای برخوردار از رفاه و مبرای از فقر، گرسنگی، بدون سکون و رکود و در حال پیشروی دائم (حدیث ولایت، ۱۳۹۰).

خصوصیات جامعه اسلامی:

مقام معظم رهبری در خطبه‌های نماز جمعه سال ۱۳۷۷ با اشاره به جامعه زمان حضرت پیامبر اکرم صلوات الله علیه در مورد خصوصیات جامعه‌ی اسلامی می‌فرماید: پیامبر اکرم نظامی را به وجود آورد که خطوط اصلی آن چند چیز بود؛ من در میان این خطوط اصلی، چهار چیز را عمده یافتیم؛ اول معرفت نسبت به تکلیف، معرفت نسبت به خدا، معرفت نسبت به پیامبر و معرفت نسبت به طبیعت. همین معرفت بود که به علم و علم‌اندوزی منتهی شد و جامعه‌ی اسلامی را در قرن چهارم هجری به اوج تمدن علمی رساند.

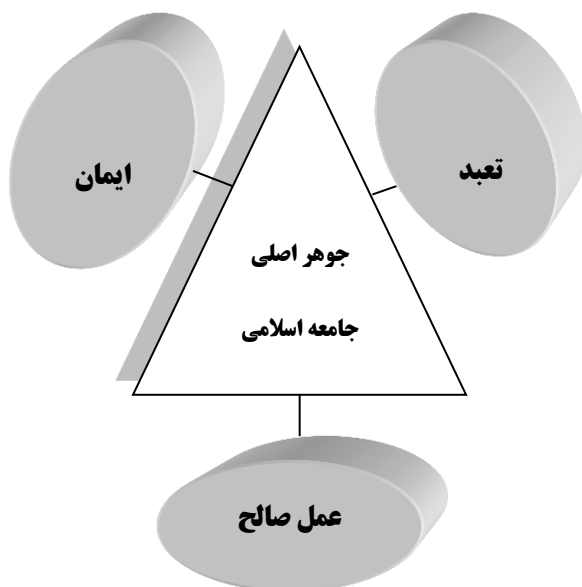
خط اصلی دوم؛ عدالت مطلق و بی‌اغماض بود؛ عدالت در قضاوت، عدالت در برخورداری‌های عمومی و نه خصوصی، امکاناتی که متعلق به همه‌ی مردم است و باید بین آن‌ها با عدالت تقسیم شود؛ عدالت در اجرای حدود الهی، عدالت در مناصب و مسئولیت‌دهی و مسئولیت‌پذیری. سوم؛ عبودیت کامل و بی‌شریک در مقابل پروردگار؛ یعنی عبودیت خدا در کار و عمل فردی، عبودیت در نماز که باید قصد قربت داشته باشد تا عبودیت در ساخت جامعه، در نظام حکومت، نظام زندگی مردم و مناسبات اجتماعی میان مردم بر مبنای عبودیت خدا که این هم تفصیل و شرح فراوانی دارد.

چهارم؛ عشق و عاطفه‌ی جوشان، این هم از خصوصیات اصلی جامعه‌ی اسلامی است؛ عشق به خدا، عشق خدا به مردم و محبت بین مردم (بیانات مقام معظم رهبری نماز جمعه، ۱۳۷۷).

جامعه اسلامی و مقام معظم رهبری:

در نظام اسلامی جوهر اصلی جامعه اسلامی عبارت است از تعبد، ایمان و عمل صالح.

اصل قضیه این است که چیزی که موجب می‌شود ملائکه الهی به آحاد بشر بگویند "نحن اولیاءکم فی الحیات الدنیا و فی آخره" ما هم در دنیا با شما هم پیوند و هم دستیم، هم در آخرت. خیلی مهم است ایمان، تعبد و عمل صالح در آحاد مردم منتهای مسئولان به طور مضاعف به این خطاب مخاطباند؛ هرچه مسئولیت سنگین‌تر است این خطاب هم به نسبت شدیدتر و سخت‌تر و سنگین‌تر است (بیانات در دیدار نمایندگان مجلس شورای اسلامی ۱۳۹۴).

معیار و شاخص یا اصول و ارزش‌های جامعه اسلامی:

مقام معظم رهبری علم، عدالت و اخلاق را تحت عنوان معیار، شاخص و یا اصول و ارزش‌های جامعه اسلامی یاد کرده و می‌فرمایند: انقلاب اسلامی را مردم مسلمان ایران به راه انداختند؛ هدف از این انقلاب هم تشکیل جامعه‌ی اسلامی است و معیارهای و شاخص‌های عمده‌ی جامعه اسلامی هم این‌هاست، جامعه‌ی برخوردار از علم، برخوردار از اخلاق و برخوردار از عدالت. همه باید برای این تلاش کنند اصولی که به آن پایبندیم این‌هاست؛ ارزش‌هایی که جامعه‌ی اسلامی برای آن‌ها تشکیل شده است این‌هاست؛ آن چیزی هم که می‌تواند زندگی ما

راه، رفاه ما راه، عزت سیاسی و بین‌المللی ما و امنیت ما را به طور کامل تامین کند این‌هاست (مقام معظم رهبری در دیدار با مسئولان نظام سال ۱۳۸۶).

نیروهای مسلح به ستاد فرماندهی کل قوا، ارتش، سپاه، نیروی انتظامی و وزارت دفاع و سازمان‌های وابسته اطلاق می‌گردد (ماده ۸ آیین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران).

نیروهای مسلح از دیدگاه مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)

در منظومه فکری مقام معظم رهبری نیروهای مسلح جایگاه ویژه‌ای دارند و معظم له برای نیروهای مسلح و کسانی که در این کسوت انجام وظیفه می‌کنند و به کشور خود و ملت خود خدمت می‌کنند اهمیت خاصی قائلند و مجموعه‌ی نیروهای مسلح را برترین عامل در حفظ امنیت کشور می‌دانند (نوری، ۱۳۹۷).

جامعه و نیروهای مسلح در قوانین و مقررات:

جامعه در قانون اساسی (حکومت از دیدگاه اسلام) برخاسته از موضع طبقاتی و سلطه‌گری فردی یا گروهی نیست بلکه تبلور آرمان سیاسی ملتی هم‌کیش و هم‌فکر است که به خود، سازمان می‌دهد تا در روند فکری و عقیدتی راه خود را به سوی هدف نهایی (حرکت به سوی الله) بگشاید.

نیروهای مسلح در قانون اساسی:

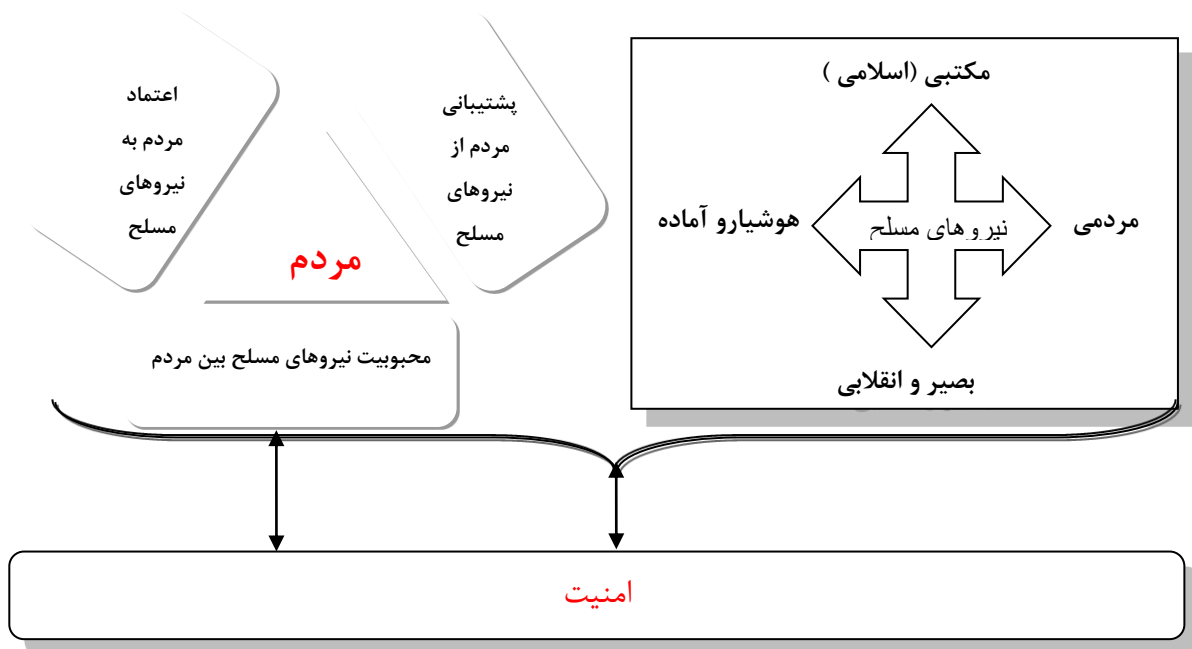
از جمله ویژگی‌های نیروهای مسلح در قانون اساسی اسلامی بودن و مردمی بودن آن است و وظیفه نیروهای مسلح آموزش به مردم و آماده کردن برای دفاع از کشور و نظام جمهوری اسلامی، تامین نظم و امنیت و ارائه خدمات به مردم توسط نیروی انتظامی، اجرای قوانین و مقررات مربوط به گذرنامه و مقررات راهنمایی و رانندگی، وظیفه عمومی و نظارت بر اماکن و انجام امور امدادی و مردم‌یاری در مواقع ضروری است.

الگوی ارائه شده بیانات مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)

۱- مواردی هستند که باید نیروهای مسلح به آن توجه کنند از جمله این عوامل، مکتبی بودن نیروهای مسلح، هم عقیده و هم فکر بودن نیروهای مسلح با مردم، رفتار و عملکرد شایسته و مطلوب و ارائه خدمت به جامعه و مردم با نیت الهی و قصد قربت است که زمینه‌های افزایش اعتماد مردم به نیروهای نظامی و انتظامی را موجب می‌شوند.

۲- مردم و نهادهای جامعه هستند که می‌توانند با اعتقاد و اعتماد به نیروهای مسلح و همچنین پشتیبانی از آن‌ها، زمینه‌های محبوبیت نیروهای مسلح در جامعه را فراهم نمایند.

۳- امنیت، عزت و پیشرفت که حاصل ارتباط جامعه و نیروهای مسلح در استقرار امنیت و دفاع از کشور و انقلاب، مردمی کردن امنیت و اتحاد و یکپارچگی در دفاع در مقابل دشمنان مردم و نظام اسلامی و از بین بردن عوامل جدایی نیروهای مسلح از مردم است که موجب ارتقای قابلیت‌ها و توانایی‌های نیروهای مسلح، تقویت اقتدار و امنیت جامعه و مردم و در نهایت عزت و استقلال کشور را در سایه نیروهای مسلح قدرتمند فراهم خواهند کرد. (نوری، ۱۳۹۷).

ضرورت تحقیق :

از آن جهت که اهداف و جهت‌گیری‌های ترسیم شده توسط مقام معظم رهبری (مد ظله العالی) در مورد تشکیل جامعه اسلامی مورد غفلت قرار می‌گیرد و دفاع مردم به عنوان یکی از راهبردهای نیروهای مسلح و پیوستگی مردم و حکومت با مشکل روبرو می‌شود؛ مردم دفاع از نظام و کشور را صرفاً وظیفه نیروهای مسلح تلقی و موضوع دفاع همه جانبه در بین آحاد مردم نهادینه نمی‌شود؛ در نتیجه امنیت پایدار یکی از عوامل اصلی تاثیرگذار در حیات اجتماعی انسان‌ها تضعیف می‌شود.

پلیس یکی از سازمان‌های رسمی کنترل اجتماعی نهاد حکومت است که در راستای پاسخ به یک نیاز اساسی، یعنی حفظ امنیت اجتماعی ایجاد شده است این سازمان نوعی نماد اقتدار و منزلت نظام سیاسی در افکار عمومی است و نقشی مضاعف در دولت مدرن به عهده دارد؛ چرا که از یک سو تنها نیروی مشروع اجبار کننده است؛ از سوی دیگر خود از جمله سازمان‌های مدنی واسط محسوب می‌شود که در حد فاصل تعادل میان تامین مقتدرانه نظم و امنیت اجتماعی و مشارکت مدنی است.

نیروی انتظامی در سال‌های اخیر با درک اهمیت دانش و اتخاذ راهبرد دانشی و توسعه آن در فرهنگ، ساختار، نیروی انسانی، روش‌ها و تصمیمات خود در حال حرکت به سوی دانش محوری است تا زمینه تبدیل شدن به یک سازمان دانش بنیان فراهم گردد و به این باور رسیده که نقش خود را با اقتدار بر پایه علم و دانش ایفا نماید. هدف اصلی ناجا ایجاد یک پلیس مقتدر و محبوب است که توانایی پیش‌بینی رخدادها و تبدیل تهدیدهای امنیتی جامعه به فرصت‌هایی برای آسایش مردم را داشته باشد.

مدیریت دانش در پلیس؛ راهبردها و فرآیندهایی هستند که قادرند تولید و جریان دانش را به منظور ایجاد و تامین انتظارات سازمان و مردم به وجود آورند به طوری که نگرش صحیح به مقوله نظم و امنیت به همراه برنامه‌ریزی علمی، مدیریت قوی و کار بی‌وقفه، نتایج درخشان بیشتری برای نیروی انتظامی و ملت ایران خواهد داشت. (بیانات مقام معظم رهبری). نقش اعتقادات مذهبی و باورهای دینی در کاهش تخلف و جرم برکسی پوشیده نیست؛ لذا پلیس علاوه بر آن که بایستی شخصا از اعتقادات مذهبی قوی برخوردار باشد بایستی بتواند با کار

فرهنگی در جامعه، موجب تقویت باورهای دینی و اعتقادات مذهبی افراد شده و در جهت پیشگیری از جرم و جنایت پیش قدم باشد تا امنیت جامعه بیش از پیش برقرار شود و کرامت انسانی افراد جامعه نیز حفظ و تقویت گردد. پلیس و جامعه در تعاملی جمعی و با هدف حفظ آرامش و امنیت و مقابله با بی‌نظمی سامان یافته، با یکدیگر سهیم‌اند، حمایت مردمی قطعاً برای توفیق در اجرای وظیفه پلیس ضروری است (اکبری، ۱۳۸۳).

از مهم‌ترین اهداف سیاست امنیت عمومی در نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران که می‌توان به آن اشاره کرد، برقراری نظم و امنیت، اقتدار و تربیت اجتماعی، تحکیم فضائل اخلاقی و ارزش‌های والای انسانی، دفاع از حقوق افراد جامعه و در نهایت خشنودی آحاد مردم در مقوله نظم و امنیت اجتماعی است.

نکته اساسی در تخصیص طرح‌های مشارکتی در افزایش و ارتقای آرامش و امنیت و احساس آرامش در جامعه از سوی سازمان پلیس، آن است که باید در جامعه شرایطی فراهم گردد که از آن طریق پذیرش مسئولیت‌های اجتماعی آسان و نهادینه شود و نهادینه شدن امنیت در صورتی امکان‌پذیر است که همراه با آموزش باشد. در این راستا با فراهم ساختن امکانات لازم، شرایط را برای آموزش همه افراد جامعه فراهم سازند. در نهایت امنیت برآیند مجموعه‌ای از تعامل‌ها، تعاون و سازگاری بین اجزای گوناگون نظام اجتماعی به شمار می‌رود و بسترساز تحقق و توسعه جامعه اسلامی می‌گردد.

جهت ارتقای احساس امنیت در افراد جامعه می‌توان به بررسی الگوهای مدیریتی در گذشته و حال پرداخت؛ از جمله الگوهای بسیار مناسب؛ الگوی مدیریت حضرت رسول اکرم (ص) در شهر مدینه منوره می‌باشد که از ساختارهای قومی، قبیله‌ای و مذهبی مختلفی تشکیل شده بود و دارای مسائل و مشکلات خاص و پیچیده‌ای در تمامی سطوح بود الگوی مدیریتی حضرت رسول اکرم (ص) در شهر مدینه می‌توان به شکل زیر بیان شود:

- تشکیل شوراهای خاص محله‌ای و قبیله‌ای، خلق الگوی مسجد به عنوان نهاد وحدت‌آفرین، بستن پیمان اخوت بین اقشار مختلف، توجه و نگرش ویژه به اقشار محروم و استفاده و نگهداری بهینه از محیط زیست.

- سازماندهی مناسب مهاجران بی‌خانمان، توجه به اقتصاد محله‌ای و ...

توجه به موارد فوق می‌تواند الگویی برای پلیس جامعه‌محور کشورمان باشد؛ همچنین جهت ارتقای احساس امنیت در جامعه، پلیس می‌تواند با اهمیت دادن به نقش همیاری شهروندان در پیشگیری و کاهش جرم موفق‌تر عمل کند و برنامه‌های پیشگیرانه در سه سطح فردی، جمعی و ملی باید انجام پذیرد تا شاهد ارتقای احساس امنیت در جامعه باشیم (ستاری، ۱۳۸۳).

نقش مسجد در امنیت اجتماعی

نهادهای مدنی به ویژه مساجد در جوامع اسلامی پایگاه تبلیغ دین اسلام است و بسیاری از آثار اجتماعی نظیر اخلاص و درستکاری در آن مترتب است. افرادی که بیشتر به مسجد مراجعه می‌کنند کمتر حقوق دیگران را ضایع می‌کنند. با وجود احساس امنیت در جامعه، امکان سرمایه‌گذاری توسط بخش‌های خصوصی میسر می‌شود و این امر منجر به ایجاد کارآفرینی و تولید فرصت‌های شغلی و کاهش بیکاری در جامعه می‌گردد؛ از این رو نقش پلیس جامعه‌محور در تمامی سطوح اجتماعی غیرقابل انکار است (ره پیک، ۱۳۸۲).

ترویج نظام تقوی و ورع (خودکنترلی)

یکی از رویکردهای فرهنگ دینی ایجاد ملکه تقوی در افراد است به نحوی که فرد همیشه خداوند را شاهد و ناظر بر اعمال خود ببیند؛ قرآن کریم ضمن اشاره به نظارت و مراقبت دایمی خداوند بر رفتارها و حتی نیات انسان می‌فرماید: "ولقد خلقنا الانسان و نعلم ما توسوس به نفسه و نحن اقرب الیه من حبل الوريد" ما انسان را آفریدیم و وسوسه‌های نفس او را می‌دانیم و ما از رگ قلبش به او نزدیک‌تریم (سوره ۵۰، ۱۶). در آیه دیگری می‌فرماید: "ام یحسبون اننا لا نسمع سرهم و نجویهم بلی و رسلنا لدیهم یکتبون" آیا آنان می‌پندارند که ما اسرار نهانی و سخنان درگوشی آنان را نمی‌شنویم؛ آری رسولان و فرشتگان ما نزد آنها هستند و می‌نویسند. (سوره ۵۰، ۱۹).

توجه و اعتقاد به حضور و نظارت خداوند یک نیروی بازدارنده‌ای را در انسان ایجاد می‌کند که در تعالیم دینی از آن به تقوی یاد می‌شود و به جهت ضرورت دایمی بودن آن در قرآن کریم از آن به عنوان لباس تعبیر شده است (سوره ۷، ۲۹). قرآن کریم می‌فرماید: "و لو لا دفع الناس

بعضهم ببعض لفسدت الارض" یعنی اگر خداوند فساد و بزهکاری برخی از مردم را با مشارکت بعضی دیگر دفع نمی‌کرد فساد زمین را می‌گرفت (سوره ۲، ۲۵۱).

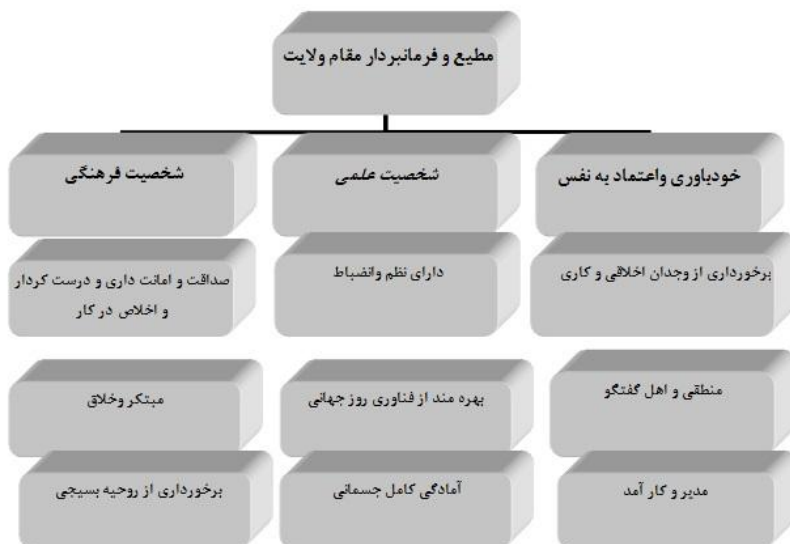
با تغییر موقعیت‌ها و وضعیت‌های فیزیکی در جامعه، صرف نظر از بزهکار یا بزه‌دیده از طریق کنترل ابزار جرم در جامعه می‌توان ضمن سخت کردن آماج‌ها و دشوار یا ناممکن کردن وقوع بزه آمار جرایم را کاهش داد.

شاخص‌های پلیس ایده‌آل و مطلوب اسلامی

پلیس ایده آل و مطلوب اسلامی در ایران در چشم‌انداز ۱۴۰۴ از شاخصه‌هایی ویژه برخوردار است که این نیرو را از قوای انتظامی سایر مکاتب و جوامع جدا می‌سازد. جامعیت ابعاد وجودی، کارآمدی، وجدان اخلاقی، ابتکار و خلاقیت، خودباوری و اعتماد به نفس، پاره‌ای از شاخصه‌ها به شمار می‌روند (مردانی نوکنده، ۱۳۸۹).

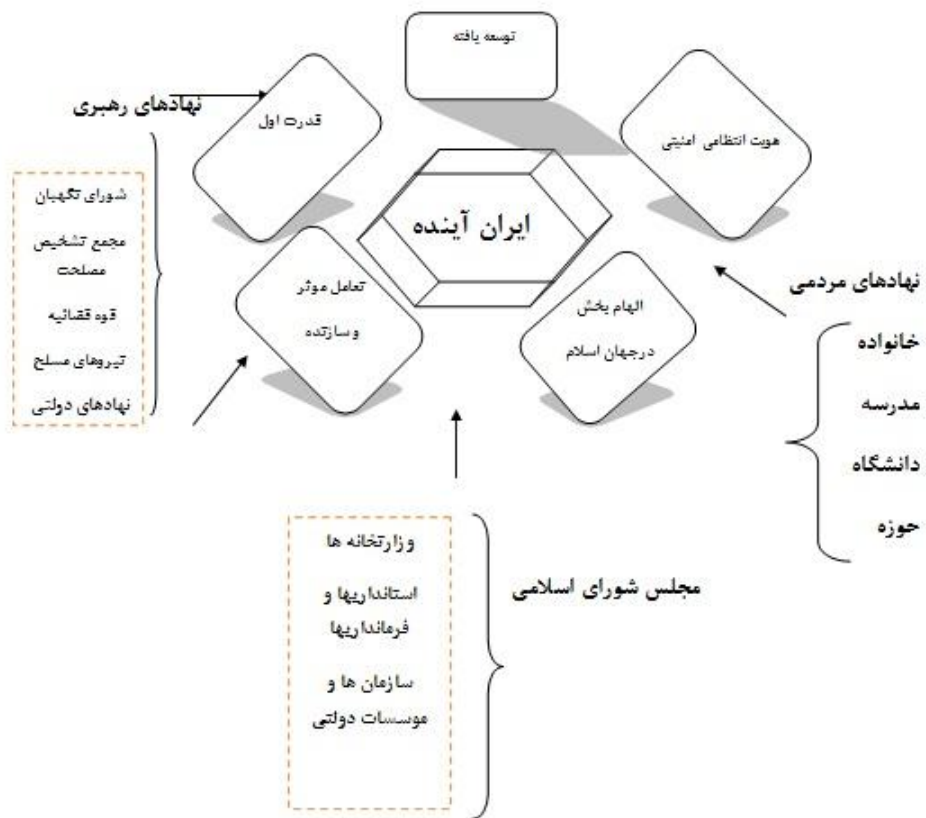
از جمله مسائل اساسی در قوای نظامی و انتظامی کشور، خصوصاً در چشم‌انداز ۱۴۰۴، شاخصه‌های مطلوب و ایده‌آل پلیس اسلامی است. پلیس مطلوب کیست و چه شاخصه‌هایی دارد؟ برای رسیدن به شرایط آرمانی در تربیت چه باید کرد؟ فاکتورهایی که پلیس اسلامی را از غیر اسلامی جدا می‌کند کدام است؟

از جمله شاخصه‌های اساسی پلیس ایده‌آل می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

نقش پلیس و نیروهای مسلح در سند چشم‌انداز:

۱- نهادهای رهبری در سند چشم‌انداز علاوه بر شورای نگهبان، مجمع تشخیص مصلحت نظام، قوه قضائیه و نیروهای مسلح معرفی شده‌اند؛ بنابراین نیروهای مسلح به طور اعم و پلیس به طور اخص در رسیدن ایران به توسعه همه جانبه نقش راهبردی دارند (نوری، ۱۳۹۷).

نتیجه‌گیری:

عصری که در آن به سر می‌بریم عصر فروپاشی مرزها و آشوب‌زدگی ذهن‌هاست. انقلاب فناوری اطلاعات و ارتباطات هر اتفاقی را به محض وقوع، ثبت و هم‌زمان به چهارگوشه جهان مخابره می‌کند. تحلیل‌گران عقاید و دیدگاه‌های ذهنی خود را به همراه اخبار و اطلاعات به مخاطب القا می‌کنند؛ اگر غافل باشیم و بدون تفکر کاری انجام دهیم باید منتظر پیامدهای ناگوار

آن نیز باشیم. گذر از وضع موجود آسان نیست؛ اما می‌شود با رویکرد دانش محور و تفکر خلاق صاحبان خرد از تلاطم موجود به سلامت به سرمنزل مقصود رسید. امروزه به دلیل شرایط حساس جهانی و تهدیدات خارجی و نظایر آن نقش این نهاد از جایگاه ممتازی برخوردار است در جامعه اسلامی ما به واسطه مراعات موازین دینی و اخلاقی، رفتارهای ناهنجار به شدت تقبیح می‌شوند ولی علیرغم این فرهنگ در موارد متعددی با ناهنجاری‌ها و ضدارزش‌های فراوانی مواجه هستیم که همین مساله احساسی از ناامنی در همگان فراهم خواهد کرد.

بیشتر خانواده‌ها پلیس را نگهبان جان و مال خود می‌دانند و به آنان اعتماد دارند، که این اعتماد نشان از نقش مثبت پلیس در جامعه است. مردم باید از جرم‌های اجتماعی آگاه شوند و پلیس را در قالب نهادی که آمده تا حراست کند قبول نمایند؛ از طرف دیگر پلیس نباید به صورت ضربتی در میان مردم حاضر شود و فقط به مقوله بازداشت، بگیر و ببند، گریز، جریمه و تنبیه اکتفا کند.

بنابراین همه فعالیت‌های بشر در صورتی به ثمر می‌نشیند که امنیت برقرار باشد. تولید، سرمایه‌گذاری و توسعه در فضای امنیت میسر می‌شود؛ علم و دانش و تکنولوژی نیز در سایه امنیت رشد می‌کند. پلیس یکی از سازمان‌های رسمی کنترل اجتماعی نهاد حکومت است که در راستای پاسخ به یک نیاز اساسی، یعنی حفظ امنیت اجتماعی ایجاد شده است. این سازمان نوعی نماد اقتدار و منزلت نظام سیاسی در افکار عمومی است و نقشی مضاعف در دولت مدرن به عهده دارد؛ چرا که از یک سو تنها نیروی مشروع اجبار کننده است و از سوی دیگر خود از جمله سازمان‌های مدنی واسط محسوب می‌شود که در حد فاصل تعادل میان تامین مقتدرانه نظم و امنیت اجتماعی و مشارکت مدنی است.

پیشنهادات:

در جهت تحقق امنیت اجتماعی با توجه به نقش مدیریتی پلیس در جامعه اسلامی پیشنهاد می‌شود:

❖ نهادهای آموزشی در جامعه‌پذیر کردن کودکان، نوجوانان و جوانان و درونی کردن ارزش‌ها و هنجارهای جامعه و آشنا کردن آنان با حقوق، وظایف، تکالیف و نقش‌های هر شهروند گام‌های موثری بردارند.

- ❖ زمینه مشارکت فعال مردم در امور اجتماعی، اقتصادی، امنیتی، سیاسی، فرهنگی و غیره فراهم گردد.
- ❖ بهداشت روان افراد جامعه مورد توجه جدی واقع شود.
- ❖ امنیت شغلی افراد جامعه مورد توجه قرار گیرد.
- ❖ مدیریت پلیس با همکاری نهادهای اجتماعی مانند آموزش و پرورش، صدا و سیما، دانشگاه‌ها و غیره در زمینه نهادینه کردن امنیت درونی در جامعه بستر مناسب ایجاد نماید.
- ❖ سازماندهی و استانداردسازی نیروهای مسلح در زمینه جذب و انعطاف‌پذیری در عملکردها خصوصا در برخورد با مردم.

فهرست منابع:

- قرآن کریم.
- آمدی (۱۳۸۰). غرر الحکم.
- آیین‌نامه انضباطی نیروهای مسلح.
- اکبری، امین (۱۳۸۳). نقش سرمایه اجتماعی در مشارکت - بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر مشارکت سیاسی و اجتماعی (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد). دانشگاه علوم اجتماعی تهران، تهران.
- برژینسکی، زیبگینو (۱۳۶۹). در جست و جوی امنیت ملی، ترجمه ابراهیم خلیلی، تهران: نشر سفیر.
- بیانات مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)
- چلبی، مسعود (۱۳۷۵). جامعه‌شناسی نظم، تهران: نشر نی.
- حدیث ولایت (۱۳۹۰).
- حقوق اساسی و نهادهای سیاسی.
- ره‌پیک، حسن (۱۳۸۲). امنیت ملی و تحدید حقوقی آن، فصلنامه مطالعات راهبردی.
- ستاری‌سار با نقلی، حسن (۱۳۸۳). بررسی الگویی مدیریتی محله‌ای حضرت رسول در مدینه‌النبی چکیده مقالات همایش توسعه محله‌ای شهر تهران، انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات امور اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران.
- طبیعی، منصور (۱۳۷۹). سیمای امنیت در نهج‌البلاغه.
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- گروسی، سعیده (۱۳۸۵). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت، دانشگاه آزاد جیرفت.
- متقی، جلال (۱۳۷۷). امنیت و اقتصاد، نشریه امنیت وزارت کشور، سال دوم، شماره ۴.
- مجلسی، علامه (۱۳۷۸). بحار الانوار، تهران.
- مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی ج ۳ ص ۲۶۰.

- مردانی نوکنده، محمدحسین (۱۳۸۹). همایش علمی پلیس امنیت و چشم‌انداز ۱۴۰۴.
- نوری، اکبر (۱۳۹۷). فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک سال شانزدهم، شماره ۷۳.